

FOTOGRAFIA És el desè àlbum fotogràfic de la col·lecció 'Finestres al passat' d'Onada Edicions, que il·lustra els personatges i la ciutat d'entre 1968 i 1974

Mariano Jover i les fotografies de la Tortosa dels anys 70 protagonitzen el nou llibre d'Albert Curto

A l'esquerra, imatge de l'interior del Mercat Municipal. A la dreta hòmens i dones dels Reguers, el 1972, fent cabassos. A sota, imatge del pagès Francisco Baiges Arasa i la Cucafera. / CEDIDES

Tortosa Andrea Capilla

Una manera de viatjar al passat és a través de les fotografies, ja que estes ens permeten veure com han canviat les ciutats, els espais i els carrers; i és a través d'estes que pot fer-se divulgació dels costums socials i quotidians, de la manera de fer i de viure d'altres èpoques. Amb esta premissa, l'arxiver i historiador Albert Curto, de l'Arxiu Comarcal del Baix Ebre, impulsa, cada any, àlbums fotogràfics que mostren la Tortosa d'altres temps, emmarcats en la col·lecció 'Finestres al passat', que publica Onada Edicions.

El volum d'enguany va dedicat a Mariano Jover, l'aposta per la difusió. Jover no va néixer a Tortosa, sinó a Lleida; tanmateix, va arribar a la capital del Baix Ebre quan feia el servei militar, ja que hi va ser destinat com a xofer del bisbe Manuel Moll. Un cop acabat el servei militar, esta relació va continuar, després que el mateix bisbe el reclamés per a continuar al seu servei. Així, segons explica la publicació, Jover va esdevenir "el que es coneix com a familiar, un càrrec de màxima confiança del prelat". Després de casar-se amb Irene Miró Curto i tenir tres filles: Maria Teresa, Maria Josefa i Irene, Jover va deixar la feina d'assistent episcopal i va conver-

tir-se en el que ara s'anomena "un home emprenedor", i va muntar la destileria La Torre, una empresa de confecció que es deia La Artesana Española, a la població de Jesús. Portava la gestió de finques de propietat familiar, i, en un petit laboratori casolà, feia perfums i colònies.

Era un home lligat al Patronato Escolar-Obrero de la Sagrada Familia, del qual va ser vicepresident entre 1963 i 1966, vinculat al món episcopal, però, també, al musical, organitzant i protagonitzant concerts, xerrades, i portant la música i el cant als col·legis de primària de Tortosa i fundant els Petits Cantors. Va ser impulsor de la Biblioteca, que es va inaugurar el 1965. També va ser regidor de l'Ajuntament de Tortosa, i va ser el primer Tortosí de l'Any, el 1968. A més, Jover era membre de l'Agrupació de Premsa i Ràdio de Tortosa. Va col·laborar activament en el setmanari *La Voz del Bajo Ebro* -precursor d'esta capçalera- i en les publicacions *La Veu del Jubilat*, *Si no fos* i *L'Estel*, i publicava articles i crítiques d'art, i també biografies d'artistes locals, com la dels pintors Ferran Arasa Subirats i Amadeu Pallarés, o la del compositor i músic Felip Pedrell.

Tanmateix, segons Curto, "qui ha conegut Jover el situa en l'àmbit audiovisual, per les seues pel·lícules de

súper 8, que semblaven documentals" i perquè va rodar a Tortosa diferents esdeveniments festius i socials que es projectaven anualment; però "on va marcar una fita de difusió va ser en la publicació de *Tortosa. Testimoni històric-gràfic* (1973), que va tenir una continuació amb *El Baix Ebre. Panorama d'una comarca* (1991)". A través de les seues fotografies, antigues i coetànies, en estos llibres Jover hi va documentar gràficament la societat i el patrimoni dels tortosins, amb la intenció d'esdevenir un compendi del passat i una diagnosi del seu present.

Així, a través del nou volum de 'Finestres al passat', podem viatjar per la Tortosa de 1968 i 1974 i veure per-

sonatges d'aquells temps, ja que un dels trets característics de les seues fotografies -i pioner en aquell moment a la ciutat- era personalitzar les imatges, amb persones més o menys anònimes, i més o menys destacades; però també n'apareixen de folklore, del món de la música i del patrimoni. Pel que fa als retrats, destaca el de mossèn Manyà, un dels filòsofs i teòlegs més prestigjats de les Terres de l'Ebre; el del pintor Ferran Arasa, un dels més ben valorats de la Tortosa contemporània; el primer pla d'un músic tocant la tuba durant les Festes dels Reguers de 1972; la del pintor Ricard Cerveto, als 86 anys, pintant un quadre paisatgístic; la de Francisco Baiges Arasa, de Jesús, considerant dels últims pagesos en lluir la indumentària típica d'este ofici amb la Cucafera; o l'homenatge a la centenària Rosa Colomé Sanarau, de Bitem, fent ganxet.

Atès el vincle de Jover amb la música, entre les pàgines hi podem veure imatges d'un concert de la Banda Municipal de Tortosa al pati renaixentista dels Reials Col·legis; del primer aniversari de la creació dels Petits Cantors de Tortosa, de l'1 de maig de 1969, en què van participar un total de 1.500 alumnes de les escoles de la ciutat i del terme; i de l'acordionista José María Chavarria Ferreres, deixeble del mestre Joan Monclús i virtuós d'este instrument durant una gravació, el 1972, a la nau de l'antiga Llotja de Tortosa, quan ja estava al Parc Municipal.

Pel que fa als costums socials i la vida a la ciutat, destaquen les fotografies que mostren com era aleshores el Mercat Municipal, amb una imatge del seu interior, amb les parades, que eren estructures senzilles o provisionals, col·locades sense cap

organització, amb un aire caòtic que denota dinamisme i autenticitat; la de la fira setmanal de venda ambulants, on s'entremesclen els vehicles d'època amb la clientela i els venedors; el trànsit rodat de la plaça de l'Àngel, en què es veu, a la part central i en una vespa, la coneguda locutora de ràdio Luz de Acero; o la de l'interior de la impremta Blanch, que data el 1969.

Molt il·lustrativa de l'època és una instantània de diversos habitants dels Reguers, una de les primeres poblacions que s'identifiquen amb la tradició del treball de la palma i l'elaboració de cabassos, on apareixen diverses dones al carrer que o bé estan fent llates o bé les estan cosint, mentre l'home fa cordells -l'única faena, a més d'anar a fer palmes, reservada al sexe masculí. Sens dubte, esta instantània mostra una estampa que cada cop es veu menys als pobles. També destaquen il·lustracions de pescadors a la vora del riu Ebre; la de l'enterrament del bisbe de Tortosa Manuel Moll; la de la inauguració de la UNED a Tortosa, el 1974; la d'una de les moltes manifestacions que va haver-hi durant la dècada del 1970 a Tortosa en contra de les centrals nuclears; la del IV Rallye, una prova automobilística del 1972 que finalitzava amb l'ascensió a Caro i que va aprofitar a la plaça de l'Ajuntament de Tortosa els colors i les formes de les carrosseries d'estos cotxes; la d'un campament d'escoltes comandats per Rafel Cohí -conegut en este àmbit, però també per ser l'autor de la cèlebre escultura de la cabra davant la costa del Caragol del Port-, o la dels feligresos que, en romeria, van adreçar-se al capdamunt del cim de Caro, on hi ha una capelleta amb una imatge de la Mare de Déu de la Cinta.